

Handi Péter AZ AJTÓ MÖGÖTT

A lehúzott redőnyű, sötét lakásban hárman vagyunk: anyám, néném és hétéves magam. Valamelyik éjjel, még kapuzárás előtt lopakodtunk be másik néném és férje, Sanyi bácsi üres lakásába a Nádor utca 17. első emeletére. Amennyire felfogtam, a hatóságok elől bujkálunk, akik ha felfedeznek, elvisznek és megölnék. Sanyi bácsi református és nemesember, kiváló fogtechnikus, akit – ezt persze jóval később tudom meg – felszólított a nyilaskeresztes házbizottság, hogy váljon el zsidó feleségétől. Sanyi bácsi a fejét rázta: „Maguk előbb fognak lógni, mint én válni!” Ezután Sanyi bácsit behívták katonai szolgálatra tizedesi rangban, felesége nagyanyámmal és harmadik nénémmel a budapesti gettóba került. Lezárt lakásuk kulcsa anyámnál vagy nénémnél maradt. Így jutottunk a lakásba.

Mondták: itt most állandóan csendben kell lenni, hogy a ház lakói ne tudják, van valaki a lakásban. Suttogva beszélünk, zokniban járunk, kopogásra senkinek nem nyitunk ajtót, villanyt nem gyújtunk, nem fűtünk. A mosakodást állóvízbe áztatott törülközővel végezzük, csapból nem folyhat víz, vécét lehúzni nem szabad. Főzni sem lehet, a spájzban található konzervek és kekszek, befőttek a táplálékaink.

Kezdetben kaland volt nekem az ottlét. Bújócska. Mennyit játszottunk a mi házukban lakó gyerekekkel – milyen leleményesen találtam búvóhelyet szögletekben, lépcsősor alatt, lakások függőnye és ajtók mögött!

Most ki bújik és ki a hunyó?

Később meguntam a játékot, az *igazi helyzet* hamar nyomasztó lett.

a Miatyánk

Anyám megtanított a Miatyánkra. Papírról olvasta, meg kellett jegyeznem a szöveget. „Most más család vagyunk – magyarázta –, csak kis időre... Addig Gizi néni vagyok neked, nem anyuka.” A valahogyan szerzett keresztény papíroknak kellett hátteret adni. Nehezen ment. Egyszer megpróbáltam Gizi néninek szólítani anyámat, de elsírtam magam. – „Most szólíthatsz úgy, mint régen – vigasztalt –, de ha bejön valaki és igazolat, hívj Gizi néninek, jó?”

Ha bejön valaki. Ez nyugtalanná tett. Hiszen ajtó-ablak zárva, és senki nem tudja, hogy itt vagyunk. A félelem végig velem maradt, a létezés eltörölhetetlen veszedelmeként. A következő napokban-hetekben bőven volt alkalom a lélegzet visszaszorítására, a megmerevedésre. Léptek közeledtek a gangon. Elhaladtak ajtónk előtt, máshová tartottak. Fellélegeztünk. Máskor a léptek megálltak előttünk. Kopogás. Valaki többször kopogott, mintha tudná, hogy otthon vagyunk. Hát miért nem nyitunk ajtót?! Aztán a halkuló léptek visszafelé... Néha a postás jött, levelet dobott a csak belülről nyitható postaládába. Egy alkalommal azonban több levelet csúsztatott az ajtó alá, nyilván megtelt a postaláda. A levelek félig lógtak be a küszöb alatt, de nem húzhattuk be, mert ezzel elárultuk volna magunkat. Naphosszat néztem a földön heverő, titkokat rejtő, hozzá-nem-nyúlható, bélyeges-pecsétetes borítékokat, a veszedelmes külvilág üzeneteit, az önmechtartóztatás próbatételeit.

Légiriadót jelző szirénázás. Nyáron, amikor még otthon laktunk, a bombázástól páni rémület töltött el. Különösen éjjel, amikor pizsamában, plédekbe burkoltan, előre összepakolt batyukkal szaladtunk a harmadik emeletről a bérház földalatti óvóhelyére. Ahogy a pincébe értünk, a rémület oldódott, az álmos, még ágymeleg emberek közösségé formálódtak. Előfordult, hogy egy éjszaka többször is megszólaltak a szirénák.

Budapest Székesfőváros Légoptalmi Parancsnoka

1944. évi 11. szám.

HIRDETMÉNY

Tapasztaltam, hogy a háziénak ellenséges légitávkönyvség alkalmazásával nem tartja be a kötelező légoptalmi rendszabályokat, holott a mai nehéz időkben azok mellőzésevel senki sem veszélyeztetheti magát, sem mások életét. Az alábbiakban összefoglalom azokat a legfontosabb rendszabályokat, melyek betartása mindenkiire egyformán kötelező. Ezek végrehajtását közegyetemmel ellenőrzöttem. Minden mulasztást a fővárosi arajával kíméletlenül megtoroltatok.

	„Zavarórepülés” (Egyes gépek kőszabályozásával lehet számolni)	„Kis riadó” (Kevés gép támadása várható)	„Nagy riadó” (Sok gép támadása várható)
Lakóházakban és egyéb épületekben	Teljes elsötétítés! Lépésnéházak előírt megvilágításáról gondoskodni kell!		
	Ajánlatos óvóhelyre vonulni!	Igen ajánlatos óvóhelyre vonulni!	A fekvő- és felfüggőbetegnek kivételként mindenki köteles óvóhelyre vonulni! A káruk alatt ácsorogni tilos!
A ház (házcsopors) légoptalmi őrszabályainak mindenki engedelmességedjék!			
Közterületeken	Teljes elsötétítés! Közilampák használata tilos! A közlekedésben korlátozás nincsen.		Mindenki köteles azonnal óvóhelyre (védett helyre) vonulni. Közterületeken csak az erre jogosult igazolvánnyal ellátottak közlekedhetnek.
	Mindenki igyekezzék munkahelyére, lakására!		Minden járómű köteles azonnal megállni és lámpát kifelé fordítani. Csak az erre jogosult járóművek közlekedhetnek, de csak fénytcsökkentő berendezéssel ellátott várossal lámpával!
	A gépjárművek fényzóróikat nem használhatják! Csak fénytcsökkentő berendezéssel ellátott járóművek közlekedhetnek!		

Budapest, 1944. november 28.

Budapest székesfőváros légoptalmi parancsnoka.

1944.

Ha itt megszólal a riadó, nincs hová menekülni. Hallom, amint az ismeretlen lakók csoszognak-dobognak lefelé,

éjszaka földre szegezett zseblámpák fénye villan be a küszöb alól, a szirénák sürgetően vijjognak... Az ágy sarkában összehúszom magam, talán nyüszíték is, mert anyám mellém fekszik, és ölébe temeti fejem, párnát rak a fülemre. Néhányszor fojtott dörrenés – ezt még a párnán keresztül is hallom.

a fonott prakker

Hogyan telnek a *hétköznapok*? Zajokra figyelek, a szűk külvilág hangmozdulataira. A bérház udvara, a háromemeletnyi körfolyosó él, mozog, neszez. Vödör csörren, valaki (a házmester?) locsolja az udvar gránitköveit. A postás rendszeresen járja a folyosókat, ajtók nyílnak és csukódnak, valaki szemetesládát görget felettünk. Nagy püfölések: szőnyeget porolnak a vaskorláton, elképzelem a fonott prakkert, láttam otthon. Aztán a szagok. Asszonyok főznek az udvarra nyíló konyhákban, a főtt étel elérhetetlen illatai, ízek kelnek életre a lenyelés elégedettsége nélkül. „Mit főzöl, ha hazamegyünk?” – suttogom anyának. – „Vajaskenyeret zöldpaprikával – suttog vissza. – Annál nincs jobb!”

Sokat alszom. Amikor nincs min ábrándozni, képzeletben előveszem az első osztályos számtant, ahogy Ella néni ritmizálta: kétszerkettő-négy, négyszerkettő-nyolc, négyszernégy-az-tizenhat... A sötétben éjjel-nappal összefolyik.

milyen jövő

Azt mondják, a gyerek jó megfigyelő. Mégsem tudom már, hogy a két felnőtt miként bonyolította a *háztartást*. Már a búvóhely előtt érzékelttem a család védőburkát, noha születésemtől kísértek a zsidótörvények, apám munkaszolgálatának sora, az élet fokozatos korlátozása, a megbélyegzések, a beszolgáltatások – milyen jövőt képzeltek nekem a szüleim? Nem volt más eszközük a nevelési kelléktárban, mint a gyanú és kétkedés magvainak elültetése alakuló szöveteimbe, egyfajta ellenálló képesség ösztönzése a külvilággal szemben, védőoltás a várható megpróbáltatások semlegesítésére.

Beleszületni a denevérszárnyas időbe.

Vajon miféle vágy,

prófétákra erőszakolt szemkötő,

holnapot retusálni kész indulat

készítette azt a párt

ágyba menni fogantatásom érdekében

harminchat májusában, hiszen

falon volt már az írás

és a jel.

Ha a szellemvilágba ereszthető szonda

birtokában lennék, utólag megkérdezném:

a fennmaradási trapézmutatvány alatti hálóba hullva

gyászoljak vagy ünnepeljek-e?

kép | fortepan.hu, studiolum.com